

I mondiali di calcio in Germania

Riflessioni di uno stagista italiano a Budapest

Futball VB Németországban

Egy budapesti olasz ösztöndíjas gondolatai

"50' minuto ... cross nell'aria di rigore. Maradona colpisce con la mano e mette la palla in rete ... l'arbitro convalida ... incredibile ... Argentina 1-Inghilterra 0.

54' minuto ... Diego conquista la palla nella sua metà campo e si lancia verso la destra ... sfugge agli inglesi Beardsly e Peter Reid...si dirige verso la porta avversaria ... supera Fenwick ... poi Butcher ... finta su Shilton...è il 2-0 per l'Argentina sull'Inghilterra. "

Quante volte avremo visto e rivisto le immagini di questa famosa partita del mondiale di calcio del 1986, quella che ha visto affrontarsi due squadre, ma anche e soprattutto due nazioni, visto l'ancora vicino conflitto argentino/inglese per le isole Falklands. Non a caso il Pibe de Oro, commentando il suo primo goal, dirà che «a segnare è stata la mano di Dio».

Il campionato mondiale di calcio è ormai alle porte, sta per cominciare una nuova avventura sportiva che coinvolgerà milioni di persone, perché un mondiale rappresenta per il calcio l'avvenimento massimo, l'evento più seguito da chi ama e pratica questo sport, ma anche da chi – ogni giorno dell'anno – lo vive con distacco ed indifferenza.

Dunque, quale sarà il motivo di così tanto interesse per questa manifestazione? Sarà forse solo un'occasione per il business, o tante altre ragioni si nascondono e covano dietro questo evento che abbraccia le Nazioni di tutti i continenti? La risposta è proprio all'interno di queste stesse domande. Un mondiale di calcio è, ovviamente, un'occasione per far soldi, pensiamo alla vendita di biglietti per assistere alle partite, agli introiti televisivi, all'enorme macchina organizzativa che coinvolge i mezzi di comunicazione, i trasporti e, in particolar modo, la Nazione che ospita l'evento.

Ma un campionato mondiale di calcio è tanto altro ancora: è soprattutto sport, è passione, è incontro di popoli, di culture, di bandiere e di colori, potremmo anche dire che il mondiale è un "pezzo di storia". Infatti, proprio nell'ottica di questo suo esser occasione di confronto ed incontro fra svariate popolazioni, il mondiale di calcio rappresenta un "momento di dialogo". Dialogos, che è un termine usato innanzitutto dai filosofi, filosofi come Aristotele e come Platone, deriva dal verbo *dialoghein*,

„Ötvenedik perc ... beívelés a büntetővonal magasságában ... Maradona kézzel ér a labdához és beüti a hálóba ... A bíró megadja ... hihetetlen ... Argentina-Anglia 1-0. Ötvennegyedik perc ... Diego a félpályánál megszerzi a labdát majd elindul jobbra ... az angol védők, Beardsly és Peter Reid elveszítik a támadót, aki az ellenfél kapuja felé fut ... átmegy Fenwicken, majd Butcheren is, kicselezi Shilton ... és 2-0 Argentína javára az angolokkal szemben.”

Hányszor láttuk, majd újra és újra megnéztük az 1986. évi labdarúgó VB e legendás mérkőzésnek a pillanatait. Két nemzeti válogatott, de még inkább két nemzet csapott össze lévén még nagyon is közel az argentin-angol háborús konfliktus a Falkland szigetekért. Nem véletlen, hogy Maradona, a Pibe de Oro úgy kommentálta első gólját, hogy „Isten keze volt abban, hogy berúgtam a gólt”.

Már zajlik a futball VB, izgalmas sportkaland, melyben, ha csak nézőként is, de emberek milliói vesznek részt, hiszen ez az esemény a labdarúgás csúcspontját jelenti. Aki szereti, vagy maga is űzi ezt a sportot, nem szalasztja el a VB eseményeit követni, de még az is bekapcsolódik, aki talán máskor közönnnyel és némi távolságtartással kezeli a focit. Mégis, vajon mi az, ami ennyire vonzó ebben az eseményben? Kizárólag egy jó üzlet lenne, vagy sok egyéb ok is megbújik az összes földrész nemzeteit felvonultató esemény mögött? A válasz benne is van a kérdésekben. Egy labdarúgó világbajnokság természetesen alkalom a pénzcsinálásra is, gondoljunk csak a jegyeladásokra, a televíziós közvetítésekért járó bevételekre, a hatalmas szervező apparátusra, melyben a hírközlés minden szereplője is szerepet vállal, a szállítással kapcsolatos üzletekre, de leginkább annak az országnak az üzleti hasznára, mely az eseményt vendégül látja. De a világbajnokság ezen kívül még sok minden más is: sport, szenvedély, a népek, nemzetek, kultúrák, zászlók, színek találkozására, azt is mondhatnánk „egy darab történelem”. Pontosan ezen az optikán keresztül szemlélve mondhatjuk azt, hogy a VB, a foci „a párbeszéd pillanata”. A filozófusok, például Platon és Arisztotelész használta a *Dialogos* kifejezést, mely a *dialoghein* „vitatkozni” igéből származik és nem pusztán azt jelenti, hogy ketten beszélgetnek egymással. A szó leginkább azt jelenti, hogy részt veszünk egy megbeszélésben, egy vitában, egy vagy több személlyel együtt, kiknek az a célja, hogy együtt haladjon a logos, a dia-logos vagyis az igazság felé. A dialógus tehát azt feltételezi, hogy előre haladunk a népeket egymás felé

"discutere", e non significa "parlare a due", come spesso si crede, ma piuttosto partecipare a un colloquio o a una discussione che coinvolga due o più soggetti, allo scopo di procedere insieme verso quello che è il *logos*, il *dia-logos*, verso la verità. Dunque, ogni dialogo presuppone un cammino in avanti, un cammino fra le diverse popolazioni che nel corso dei secoli sono entrate in contatto in occasione di scambi commerciali, culturali, di scontro (pensiamo alle tante guerre), ma anche sportivi (un esempio sono le Olimpiadi).

Proprio per queste sue caratteristiche, potremmo definire un evento quale il mondiale di calcio come un momento di grande comunicazione. Il mondiale è, perché no, da considerarsi come uno spazio all'interno della sfera pubblica. Non a caso, oltre alla produzione e allo scambio culturale, oggi più che mai si parla anche di discussione, di dibattito pubblico e, soprattutto, di formazione dell'opinione. L'incontro fra tifoserie provenienti da Paesi diversi è l'emblema di ciò che è comunicazione, di ciò che vuol dire comunicare. Perché comunicazione è parlare, discutere, ma si comunica qualcosa anche esibendo i propri colori, le proprie bandiere o i cimeli tradizionali ed identificativi del proprio Paese d'origine, o ancora cantando l'inno nazionale ed abbracciandosi nell'occasione di un goal. Ognuno di questi elementi porta al suo interno le caratteristiche di popoli differenti, i loro stati d'animo, le loro aspettative, i loro valori, il loro essere o meno aperti e disponibili al contatto con gli altri. In effetti, purtroppo, una partita di calcio, essendo specchio e riflesso degli umori, evidenzia molte volte lo stato dei rapporti fra alcuni popoli. Cosicché, accanto ai tanto bei gesti di gemellaggio si oppongono comportamenti di violenza, che assumono connotati peggiori proprio per lo spirito eccessivamente nazionalista che accompagna alcuni popoli. Sono cose che non vorremmo assolutamente vedere, proprio perché sono in totale antitesi con quello che è lo spirito di un evento sportivo. A situazioni del genere è preferibile opporre immagini belle, di gioia. Un esempio potrebbe essere la tifoseria brasiliana, li vedi tutti sugli spalti, sono sempre tanti, festosi, colorati, sempre a cantare e saltare. È il loro modo di incitare la squadra, ma è soprattutto il loro modo di essere. Essi affidano al calcio la speranza in qualcosa di migliore, per un Paese che offre forti contraddizioni al suo interno, per un popolo che spesso vive fra mille difficoltà.

Credo che tutti noi immaginiamo e ci auguriamo un mondiale così, un mondiale giocato in un grande Paese, quale la Germania. Mi auguro che essa, che da un punto di vista geografico occupa una posizione centrale in Europa, possa essere - per la durata del mondiale - il centro di questo grande continente e di tutti gli altri continenti insieme, non tanto da un punto di vista geografico quanto simbolico ed unitario. A tal proposito mi piace pensare che il mondiale 2006, come d'altronde già avvenuto in precedenza, sia seguito anche da coloro la cui squadra non vi prenderà parte. Un augurio è rivolto proprio agli ungheresi - la patria di uno dei più importanti giocatori di calcio a livello mondiale, colui che è considerato da tutti il più grande giocatore ungherese di sempre, Ferenc Puskás - perché possano rivedere la propria squadra impegnata al prossimo evento internazionale di calcio. Nell'attesa godiamoci tutti insieme queste belle giornate di sport e di festa.

vetorő úton, kik a múlt évszázadok során már kapcsolatba léptek egymással, hiszen kereskedtek, volt köztük kulturális kapcsolat is, de számos csata, összeütközés is – gondoljunk csak a sok háborúra vagy sportbéli összecsapásra (lásd sz ókori olimpiákat).

Pontosan ezért definiálhatunk egy olyan eseményt, mint a Labdarúgó Világbajnokság a legszélesebb értelemben vett kommunikáció nagy pillanatának. A VB, miért is ne, felfogható úgy is, mint a közsféra belsőjében kitöltött tér egyik eleme. Nem véletlen, hogy a kulturális „termelésen”, a kultúra közvetítésén túl, ma sokkal többet beszélünk vitáról, közösségi párbeszédéről és főként, a közvélemény alakításáról, mint valaha. A különböző országokból érkező szurkolók közötti találkozás kifejezetten kommunikációs kérdés, és mindenkire jel-

lemző az, ahogyan kommunikál. Mert a kommunikáció azt jelenti, hogy beszélünk, vitatkozunk egymással, de azzal is közlünk valamit, ha meglengetjük a nemzeti zászlókat, ha megmutatjuk az országunkra jellemző szokásokat, hagyományokat, színeket, vagy elénekeljük a nemzeti himnuszunkat, és egy gól felett érzett örömünkben összeölelkezünk egymással. Ezen elemek közül mindegyik a különböző népek karakterét mutatja meg, kifejezi lelkiállapotukat, várakozásait, értékeit, azt, hogy mennyire vagyunk nyitottak, készségesek, másokkal szemben. Az igazat megvallva egy futballmérkőzés, miután visszatükrözi az emberek pillanatnyi hangulatát, sajnos sok esetben éppen az egyes népek közötti kapcsolat állapotának kifejezője is. Így eshet meg az, hogy például a testvérvárosi kapcsolatban lévők között, a gyakran hangoztatott szép szavak és gesztusok ellenére, ugyanazon közösségekben gyakran az erőszak is megjelenik. Ilyenkor az emberek az egyes népek túlzott nacionalizmusából levezethető legrosszabb tulajdonságokat mutatják. Olyan dolgok ezek, amit soha nem szeretnénk látni, hiszen teljes mértékben ellentmondanak egy sportesemény szellemének. Az ilyen jelenségekkel inkább a szép és örömteli pillanatok képét kell szembeállítani. Ilyen lehet például a brazil szurkolók látványa, mert annyi öröm, szín sugárzik belőlük, annyira boldogan és önfeledten dalolnak, ugrálnak, zenélnék. Ők így biztatják csapatukat, de egyébként is ilyenek természetüktől fogva. A futballtól remélnék valami jobbat, valami vigaszt egy olyan országnak, melyet belső ellentétek feszítenek, melyben a nép gyakran ezer és ezer nehézség között küzd a létért.

Azt hiszem, mindannyian egy ilyen világbajnokságot várunk egy olyan nagy országtól, mint Németország. Azt kívánom, hogy ez az ország, mely földrajzilag Európa közepén található – legalább a VB idejére – legyen valóban az európai, de egyben a többi kontinens központja is, nyilvánvalóan nem földrajzi, hanem szimbolikusan, a népek egységének értelmében. Ehhez kapcsolódva szívesen gondolkodok arra, hogy a 2006. évi VB-t azokban az országokban is figyelemmel kísérik, ahonnan nincs résztvevő csapat. Ezért kívánom a magyaroknak – annak a népnek, mely minden idők egyik legjelentősebb futballistáját, a mindenkori legnagyobb magyar játékosnak tartott Puskás Ferencet adta a világnak – hogy viszontláthassa nemzeti labdarúgó válogatottját a következő legnagyobb nemzetközi megmérettetésen. Amíg erre várni kell, élvezzük mindannyian a sport ünnepének e szép napjait.

Giovanni Li Castri

The international soccer championship, known as the World Cup, is now around the corner. It will involve millions of people, both soccer fans and not, and thus will function once again as an occasion of encounter and dialogue between various populations. Let's hope it will be a great festival of sport, without episodes of violence by supporters.

Giovanni Li Castri